

آسیب ها و پیامدهای منفی شبکه های ماهواره ای بر خانواده ها

در چند سال اخیر بسیاری از رسانه های داخلی مانند تلویزیون و روزنامه سعی کرده اند مردم را نسبت به نادرست بودن و زیان آور بودن این تبلیغات و محصولات آگاه کنند اما این روند گویا همچنان ادامه دارد و نتیجه ای جز افزایش مصرف گرایی ندارد.

ابتدا چنین به نظر می آمد که پیشرفت رسانه های ماهواره ای، پدیده ای کاملا مطلوب و عاری از خطاست و برای تحقق دهکده جهانی، لازم و ضروری است. گرچه ماهواره و تکنولوژی های جدید ارتباطی، سهم به سزایی در پیشرفت علم و رفاه انسانی دارند اما در تجربه کوتاه و چندین ساله معلوم شده است دارای برخی آسیب ها و پیامدهای منفی نیز هست.

با شناخت به موقع این آسیب ها، می توان زمینه را برای بهره برداری هر چه بهتر از این تکنولوژی، آماده ساخت. بنابراین در این مقاله بر آن شدیم شما را با برخی از آسیب ها و پیامدهای منفی ماهواره برای کودکان، جوانان و بزرگسالان، آشنا کنیم.

ترویج خشونت

یکی از مهمترین و آشکارترین پیامدهای منفی فیلم ها و برنامه های شبکه های ماهواره ای، افزایش خشونت در جامعه است. تحقیقات مختلف روانشناسی با محوریت نظریه یادگیری مشاهده ای آلبرت بندورا نشان داده اند

مشاهده صحنه های خشونت آمیز، گرایش به پرخاشگری را در بینندگان آن بالا می برد و این در حالی است که حجم قابل مشاهده برنامه های ماهواره ای به فیلم های سینمایی و سریال هایی اختصاص دارد که در آن صحنه های خشونت آمیز به طور مکرر تکرار می شود. سهل و آسان نشان دادن کشتار و قتل و هرگونه جنایت با سلاح سرد و گرم، ترس بیننده را فرو می ریزد؛ در واقع هنگامی که بیننده ساعت های متوالی، چنین برنامه هایی را می بیند، گویا در کلاس آموزشی ترویج خشونت قرار گرفته است. این تاثیرپذیری بر روی کودکان و نوجوانان بیشتر و قابل تامل تر است.

بلوغ زودرس و دسترسی سریع به اطلاعات جنسی

اکثر سریال ها و برنامه های ماهواره ای به راحتی و بدون هیچ سانسوری، مسائل جنسی را مطرح می کنند و نمایش می دهند. این شیوه ارائه اطلاعات حتی در آگهی های بازرگانی ماهواره ای نیز به وفور دیده می شود. متأسفانه بارها مشاهده شده فرزندان کوچک خانواده نیز بدون هیچ محدودیتی و در کنار والدین خود به تماشای این صحنه ها پرداخته اند و این در حالی است که هیچگونه ظرفیتی برای پذیرش اینگونه اطلاعات ندارند، در نتیجه تحت تاثیر آن قرار می گیرند. بلوغ زودرس یکی از نتایج منفی این مسئله است. الگوگیری و تکرار اعمال مشاهده شده با فرزندان کوچکتر نیز، بارها به علت همین مسئله گزارش شده است.

باورهای غلط درباره مسائل عاطفی و جنسی

تبلیغات غلط و غلو شده در شبکه های ماهواره ای که دائما بر توانایی های جنسی افراد مجرد و متاهل تاکید می کنند، می تواند زمینه ساز شکل گیری باورهای غلط و کسب اطلاعات نادرست در زمینه مسائل جنسی افراد شود. این برنامه ها و تبلیغات که هدفی جز فروش محصولات خود ندارند، باعث شده اند بسیاری درباره چگونگی و توانمندی های جنسی خود شک کنند و در پی درمان های نادرست بروند. از سویی اطلاعاتی که برنامه های ماهواره ای درباره چگونگی روابط عاطفی در سریال ها و فیلم های خود نشان می دهند، باعث شکل گیری سبک های نادرست ارتباطی بین جوانان می شود.

فراهم سازی گسست و درگیری بین نسلی

تاثیر برنامه های ماهواره ای بر روی فرزندان خانواده ها یا همین نوجوانان و جوانان بیشتر است، به طوری که این گروه زمان بیشتری را صرف تماشای برنامه های ماهواره ای می کنند. این برنامه ها ارزش ها، باورها، تصورات، انتظارات و جهت گیری های ارزشی متفاوتی را تبلیغ و عرضه می کنند که باعث می شود به مرور زمان فاصله روانی بین والدین و فرزندان بیشتر و بیشتر شود و به انقطاع یا گسست نسلی بینجامد. البته در پرونده شماره ۶۸ سپیده دانایی گفته شد بروز شکاف بین نسلی در بستر رشد، پیشرفت و تجارب متفاوت، اجتناب ناپذیر است و حتی زمینه ترقی و تعالی را فراهم می کند اما گسست و

درگیری بین نسلی شدیدتر خواهد بوده و می توان آن را تا حدودی منفی ارزیابی کرد؛ زیرا در این وضعیت غالباً نوجوانان و جوانان می کوشند آخرین پیوندهای وابستگی خود را از والدین یا نسل بالغ بگسلند و اغلب در این راه به گردنکشی و طغیانگری می پردازند. خلاصه آن که در یک گسست نسلی به جای تعامل بر سر ارزش ها جنگی تمام عیار شکل می گیرد. اختلافات و درگیری های شدید بین فرزندان و والدین، ترک منزل بدون اطلاع، حرمت شکنی ها و ... نتیجه این فرایند است.

ایجاد زمینه های اختلاف و تنش بین همسران

تماشای صرف و غیرنقدانه ای برنامه های متنوع ماهواره ای و مقایسه منفی خود با شخصیت ها و داستان های این برنامه ها، می تواند خوراک لازم، برای ایجاد یک درگیری حسابی بین زن و شوهر را فراهم کند. در واقع باید بپذیریم برنامه های ماهواره ای در فضا و جامعه دیگر ساخته شده و منطبق با هنجارها و ارزش های آن جامعه است که به طبع، برخی از این هنجارها و ارزش ها، با جامعه ما تداخل دارد و حتی متضاد است؛ حال اگر بخواهیم زندگی خود و همسرمان را با توجه به مشاهدات برنامه های ماهواره ای مقایسه، تفسیر و ارزیابی کنیم، خوب معلوم است که به در بسته می خوریم.

این در بسته می تواند منبع ناکامی، سرخوردگی و خشم ما را فراهم کند و در نتیجه باعث بروز تنش و درگیری در محیط خانواده شود. مقایسه های ذهنی

نادرست، انتظارات نامعقول، توجیحات اشتباه، نارضایتی بی مورد، حسادت، روابط پنهانی و ... در روابط همسران، همگی می تواند ناشی از تاثیر همین برنامه های ماهواره ای باشد.

کاهش تعاملات واقعی

شاید بارها پیش بیاید در خانه مشغول تماشای برنامه های ماهواره ای هستید و عملاً ورود، خروج یا صحبت های سایر اعضای خانواده خود را متوجه نمی شوید. این مسئله یکی از آسیب زاترین پیادهای استفاده مفرط از برنامه های تلویزیونی و ماهواره ای است که باعث می شود، ارتباط برقرار کردن و تعاملات بین خانوادگی و حتی دوستان خود را در اولویت دوم قرار دهیم و زمان بیشتری را به تماشای برنامه های مختلف پردازیم. این مسئله خود به مرور باعث ایجاد فاصله روانی بین همسران، فرزندان، والدین و دوستان می شود.

وابستگی و اتلاف وقت

برنامه های ماهواره ای چنان با جذابیت و تنوع همراه می شوند که همه سعی خود را بر میخکوب کردن و یکجا نشانیدن بیننده خود می کنند. این تنوع، سرگرمی و جذابیت باعث می شود برخی افراد تا ساعت ها، زمان خود را برای تماشای برنامه های مختلف ماهواره ای اختصاص بدهند که نتیجه ای جز اتلاف وقت ندارد و حتی گاهی باعث ایجاد وابستگی می شود؛ به طوری که اگر

زمانی فرد نتواند یک برنامه را به هر دلیلی مشاهده کند، دچار احساسات منفی می شود و دائما در پی رفع آن دلیل خواهد بود، انگار نبض زندگی او با نبض ماهواره، گره خورده است.

افت عملکردهای تحصیلی و شغلی

تماشای مفرط برنامه های ماهواره ای آن هم تا پاسی از نیمه شب، باعث کاهش عملکردهای آموزشی و تحصیلی دانش آموزان و دانشجویان می شود؛ بطوری که در کلاس درس دائما چرت می زنند و وقت کمی را نیز برای انجام تکالیف درسی و آموزشی خود می پردازند. همچنین افراد بزرگسال نیز در محیط کار با مواردی چون تاخیر، غیبت و اهمالکاری روبرو می شوند که باعث افت عملکرد شغلی آنان می شود.

افزایش مصرف گرایی

زمان زیادی از برنامه های ماهواره ای به تبلیغات کالاهای مختلف اختصاص یافته است. بیشتر این تبلیغات بر محور کالاهای بهداشتی - آرایشی و مُد است. این تبلیغات آنچنان با جذابیت و پرتکرار ارئه می شوند که مخاطب خود را به خرید آن ترغیب و وسوسه می کند .

در چند سال اخیر بسیاری از رسانه های داخلی مانند تلویزیون و روزنامه سعی

کرده اند مردم را نسبت به نادرست بودن و زیان آور بودن این تبلیغات و محصولات آگاه کنند اما این روند گویا همچنان ادامه دارد و نتیجه ای جز افزایش مصرف گرایی ندارد.

تهدید سلامت جسمانی

تماشای مفرط برنامه های ماهواره ای باعث ایجاد سکون و بی حرکتی در بینندگان آن می شود که این خود می تواند زمینه های سردرد شدید، گردن درد، اختلالات خواب، خشک شدن چشم ها و دشواری در دید، اضافه وزن و ... را فراهم کند. با این توصیف می توان گفت گرچه ماهواره می تواند در هشیار کردن، اطلاع رسانی و پیشرفت نقش مهمی داشته باشد، اثرات و پیامدهای منفی نیز به جای می گذارد؛ تا جایی که کشورهای مختلف برای این موضوع در حال چاره اندیشی هستند و هزینه های هنگفتی را صرف کاهش آسیب های ماهواره می کنند. شما می توانید با مطالعه مقاله «راهکارهای کاهش آسیب های ماهواره»، در همین شماره، با برخی از شیوه های پیشگیرانه و مقابله ای کاهش و کنترل پیامدهای منفی ماهواره آشنا شوید.